

Svensk kyrksamhet

Svenska kyrkans diakonistyrelse har genom socialsekreterare Ingmar Stolz generöst ställt en nära nog fullbordad undersökning om kyrksamheten i Sverige till Dagens Nyheter förfogande. Denna undersökning, den mest fullständiga som utförts i vårt land och sannolikt i något land, gäller i sitt nuvarande skick elva av de tretton stiftet, med omkring 80 procent av befolkningen. Undersökningen har tillgått så att antalet besökare vid varje högmässa under ett år räknats, varefter detta antal delats med antalet sön- och helgdagar. Huvudresultatet blir att genomsnittligt 2,9 procent av befolkningen deltar i söndagens högmässor.

Liknande undersökningar har tidigare utförts av Dagens Nyheter genom stickprov, omfattande ett stort antal kyrkor. Detta skedde i november 1928 och i juni 1949. I båda fallen blev resultaten skarpt klandrade, inte minst från kyrkligt håll. Tidpunkten var olämplig, sades det. 1928 anfördes att på kulna höstdagar går folk inte i kyrkan, 1949 att på vackra somrardagar går folk inte i kyrkan. Det påstods till och med att Dagens Nyheter lagt utredningen på sådant sätt att den måste ge ett intryck av alltför låg kyrksamhet; tidningen hade, förklarade exempelvis nuvarande biskopen Sven Danell 1949, utvalt "ett fåtal kyrkor under förbigående av prononcerat kyrkliga bygder".

Nu visar det sig att efter all sannolikhet dessa tidigare undersökningar givit en överdriven bild av den svenska kyrksamheten. Särskilt gäller detta utredningen av år 1928, som tydde på en besöksfrekvens av mer än 5 procent; även om kyrksamheten sedan dess sjunkit, är det föga antagligt att den sjunkit med nära 50 procent. Även 1949 års undersökning, vars resultat blev 2,5 procent, torde ange frekvensen i överkant. Det var här fråga om en vanlig söndag, medan Diakonistyrelsen ger ett medeltal i vilket den mycket starka kyrksamheten vid vissa helger, särskilt julottan, samt det stora tilloppet vid konfirmationer är medräknade; för ordinära söndagar måste därför frekvensen ligga avsevärt under 2,9 procent.

Den som tillfälligtvis besöker en landsortskyrka får intrycket av utomordentlig låg kyrksamhet just på landet, medan städernas kyrkor ofta är väl besatta. Intrycket är emellertid, som alla undersökningar visar, helt missvisande. I de allra minsta församlingarna uppgår besöksfrekvensen enligt den senaste undersökningen till 8—10 procent eller mera, medan den i de stora stadsförsamlingarna är blott 1—2 procent och i de största församlingarna ännu vida mindre. Någon speciell uppgift om kyrkobesöken i Stockholm ger inte undersökningen, men besöksfrekvensen måste här ligga vid omkring 0,5 procent.

Hr Stolz berör i sin framställning det faktum att folk vid gallupundersökningar säger sig gå i kyrkan i större omfattning än vad som framgår vid en räkning av kyrkobesökarna. Diakonistyrelsen publicerade sålunda år 1949 en opinionsundersökning enligt vilken 20 procent av befolkningen sade sig ha varit i kyrkan "under de sista fjorton dagarna", medan sju procent uppgav sig gå i kyrkan varje eller nästan varje söndag; denna utredning anfördes självfallet på sina håll som bevis för att Dagens Nyheter undersökning något senare samma år var felaktig. Hr Stolz anger vissa förklaringar till den motsättning mellan uppgift och uppträdande som här måste konstateras. Sannolikt är att ett stort antal personer anser sig böra gå i kyrkan, men

sällan kommer dit och att dessa är benägna att inbilla sig eller att tanklöst påstå att de faktiskt går i kyrkan. Denna fråga återkommer vi till vid redovisningen för den senaste stora opinionsundersökningen i ämnet, särskilt utförd för Dagens Nyheter.

Vad som framkommit tyder på att opinionsundersökningar inte i och för sig kan läggas till grund för bestämda uttag om kyrksamheten. Dylika undersökningar har i USA tytt på en kyrksamhet av över 40 procent, och även i England har ytterst höga siffror (14 procent i genomsnitt) framkommit. Det är tämligen säkert att besöksfrekvensen i dessa länder är större än i Sverige — särskilt i USA är det nästan opassande att inte vara religiöst aktiv — men opinionsundersökningar måste, bland annat på

grund av konventionella skäl, även i dessa relativt gudfruktiga nationer antas ge ytterst missvisande resultat.

Med all rätt betonar hr Stolz att folk som aldrig eljest besöker en kyrka kommer dit för att döpas, konfirmeras, gifta sig och begravas. Det är en sed som har föga att göra med den religiösa övertygelsen, men naturligtvis visar att den mera aggressiva förnekelsen är sällsynt. Då hr Stolz påpekar att antalet nattvardsgäster ökat bör erinras att man inom kyrkan under senare tid särskilt framhållit nattvardens betydelse, liksom att antalet ungdomar i konfirmationsåldern relativt sett stigit; av någon betydelse för mätandet av religiositeten är därför knappast dessa siffror.

I det hela bestyrker undersökningen att den stora massan av befolkningen är likgiltig, är ljum. Det antas att 55 procent av kyrkobesökarna är stadiga klienter, medan de övriga kommer någon gång, särskilt vid festliga tillfällen. Detta innebär att för mindre än 1,5 procent besök i kyrkan är en ordinär sak.